

Inkeri Lehtonen

RAKENNUSPALVELUIDEN KÄÄNNETTY
ARVONLISÄVEROVELVOLLISUUS

Liiketalouden koulutusohjelma
2014

RAKENNUSPALVELUIDEN KÄÄNNETTY ARVONLISÄVEROVELVOLLI- SUUS

Lehtonen, Inkeri
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Toukokuu 2014
Ohjaaja: Rajala, Jukka
Sivumäärä: 38
Liitteitä: 1

Asiasanat: käännetty arvonlisäverovelvollisuus, rakennusala, tilitoimistot, harmaa talous

Tämän opinnäytetyön tilaaja oli Abakus Ky Taloushallinnon palvelut ja tässä tutkitiin rakennusalan käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta. Käänteistä arvonlisäveroa on sovellettu rakentamispalvelujen myyntiin 1.4.2011 lähtien, jotta harmaata taloutta saataisiin vähennettyä rakennusosalalla. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää miten rakennusalan käännetyn arvonlisäveron käyttöönotto sujui tilitoimiston kannalta ja mikä oli raportin valmistumishetkellä keväällä 2014 käännetyn verovelvollisuuden tilanne rakennusosalalla. Työn tavoitteena oli myös parantaa tilitoimiston asiakastytyväisyyttä opinnäytetyön kirjoittajan osaamisen parantuessa.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista tapaustutkimusta. Tähän sisältyi opinnäytetyön tekijän omaa havainnointia, yhden tilitoimiston työntekijöiden haastatteluja sekä sisällönanalyysejä valmiista aineistoista, kuten erilaisista artikkeleista, Internetistä sekä kirjoista.

Opinnäytetyöraportti koostui tutkimusmenetelmien kuvailusta, teoriaosasta, jossa kuvailtiin tilitoimistoa ja siellä tapahtuneista muutoksista, kerrottiin arvonlisäverotuksesta yleisesti, tutkittiin rakennuspalveluiden käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta sekä käytiin läpi muita harmaan talouden torjuntakeinoja rakennusosalalla. Lopputuloksissa pääteltiin tuloksia ja vaihtoehtoja.

Opinnäytetyön tuloksena saatiin suppea kuvaus rakennusalan käännetystä arvonlisäverosta ja siihen liittyvistä asioista. Todettiin, ettei tilitoimistolla ole enää kovin suurta roolia käännettyssä arvonlisäverossa, ja ettei tilitoimiston puolelta ole huomattu rakennusyritysten kustannusten kasvaneen huomattavasti muutoksen myötä. Tämän raportin kirjoittaja ei kuitenkaan tiedä tarkemmin, tapahtuuko rakennusyritysten sisällä vielä jotain kustannuksia lisäävää, mitä tilitoimiston puolelta ei pystytä huomaamaan.

INVERTED VAT LIABILITY IN CONSTRUCTION BRANCH

Lehtonen, Inkeri

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business Administration

May 2014

Supervisor: Rajala, Jukka

Number of pages: 38

Appendices: 1

Keywords: inverted value-added tax (VAT) liability, construction branch, accounting companies, underground economy

This thesis was ordered by Abakus Ky Taloushallinnon palvelut and study was for inverted value-added tax (VAT) liability in construction branch. Inverted VAT liability has been applied to the sale of construction services from 01.04.2011, in order to reduce the unreported employment in the construction industry. Purpose of this thesis was to find out how inverted VAT liability in construction was deployed in accounting company and what was the situation of inverted VAT liability at the time of graduation at the spring of 2014 in the construction industry. The purpose of this thesis was also to improve the customer satisfaction of the accounting company as the writer's knowledge improves.

Qualitative case was the research method used in this thesis. This included the writer's own observation, interviews of one accounting firm employees and content analysis of existing data, such as a variety of articles and books on the Internet.

The thesis consisted a report from the description methods, theoretical part which describes the accounting company and changes in there, explained the rates of VAT in general, studied the inverted value-added tax in construction services, and went through other means to prevent the unreported employment in the construction industry. Outcome concluded the results and different options.

Thesis resulted a brief description of the inverted value-added tax (VAT) liability in construction and other related matters. It was found that the accounting company is no longer in a great role in an inverted value added tax and there was not a significant increase in expenses of the construction companies according to accounting. The author does not know more precisely if there occurs something that increases costs within the construction companies that is impossible to find at the accounting companies point of view.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TUTKIMUSMENETELMÄT.....	7
2.1	Havainnointi.....	7
2.2	Haastattelu.....	9
2.3	Asiantuntijakommentit.....	10
2.4	Sisällönanalyysi	10
3	ABAKUS KY TALOUSHALLINNON PALVELUT.....	12
3.1	Muutoksen vaikutuksia tilitoimistojen toimintaan.....	13
3.2	Tilanne tällä hetkellä.....	13
4	ARVONLISÄVEROTUKSESTA.....	14
4.1	Verovelvollisuus	14
4.2	Verokannat Suomessa.....	15
5	RAKENNUSALAN KÄÄNTEINEN ARVONLISÄVEROTUS.....	17
5.1	Rakennuspalveluiden käänteinen arvonlisäverovelvollisuus 8 c §.....	17
5.2	Rakennusalan käännetty verovelvollisuus EU:ssa.....	19
5.3	Milloin sovelletaan.....	20
5.3.1	Myyjän asema	21
5.3.2	Ostajan asema	21
5.4	Työvoiman vuokraus	22
5.5	Rakentamispalveluja koskeva määritelmä AVL 31 § 3 momentti	22
5.6	Laskumerkintävaatimukset	23
5.7	Raportointi kausiveroilmoituksella käännetystä verovelvollisuudesta.....	24
5.8	Vaikutuksia kassavirtoihin.....	25
5.9	Seuraamuksia virheellisestä menettelystä.....	26
6	HARMAA TALOUS	29
6.1	Veronumero	30
6.2	Kuitintarjoamisvelvollisuus	30
6.3	Rakentamisilmoitukset.....	31
6.4	Raksan tuloksia	32
7	POHDINTA.....	34
	LÄHTEET	37
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön päätavoitteina on selvittää, miten rakennusalan käännetyin arvonlisäveron käyttöönotto on sujunut tilitoimiston kannalta ja mikä on käännetyin verovelvollisuuden tilanne tällä hetkellä rakennusosalalla. Aihe on minua kiinnostava ja juuri tämän tyyppistä opinnäytetyötä ei ole tehty, ainakaan en sattunut sellaista löytämään.

Pienehkö tilitoimisto tilasi tämän työn ja opinnäytetyön tekijä on töissä tässä yrityksessä. Tilitoimistolla on monenlaista toimintaa taloushallinnon alalta, mutta rakennusosalalla tuli käännetyistä arvonlisäverosta uusi lakimuutos arvonlisäverolakiin juuri niihin aikoihin kun mietiskelin aihetta opinnäytetyölleni. Muutos astui voimaan 1.4.2011 jälkeen alkaneista rakennuspalveluista. Vuoden 2011 alkupuolella aihe oli vielä uusi eikä muutos ollut vielä astunut voimaankaan.

Tärkeänä opinnäytetyön tavoitteena on mielestäni myös se, että tämän työn myötä saadaan tilitoimiston puolelta annettua parempaa tietotaitoa nimenomaan rakennusalan käännetyin arvonlisäverovelvollisuuden asioista ja tämän myötä tilitoimiston asiakastytyväisyys paranee. Tilitoimistot yrittävät aina erilaisin tavoin parantaa asiakkaidensa tyytyväisyyttä, ja mitä paremmin palvelemme asiakkaita, sitä tyytyväisempiä asiakkaat ovat ja esimerkiksi suosittelevat tätä tilitoimistoa mahdollisille uusille asiakkaille.

Joillekin asiakkaille on tullut harvinaisia kysymyksiä vastaan, joihin ei välttämättä ole osattu vastata ennen tarkkaa Verohallinnon ohjeen tutkimista. Mikäli edes Verohallinnon ohjeesta ei ole löytynyt vastausta, on saattanut saada vastauksen soittamalla veroviranomaiselle, mutta aina soitto ei ole taannut selkeää ja varmaa vastausta. On myös mahdollista pyytää ennakkopäätöstä, mutta sen saamisessa saattaa kulua pitkä aika. Joiltakin rakennusyrityksiltä palvelun myyjä saattoi pyytää selvitystä, jonka mukaan tämä rakennuspalvelua ostava liikkeenharjoittaja ei ole käännetyin verovelvollisuuden piirissä sellaisella lupauksella, että tilanne on tällainen vielä pitkään tulevaisuudessa. Miten tällaista niin sanottua lupautta voidaan antaa kun kukaan ei

kuitenkaan ole ennustaja? Esimerkiksi yrityksen toimintahan voi hyvinkin nopeasti muuttua, eikä ole enää läheskään samanlaista kuin aiemmin.

Paljon oli spekulatiota jo ennen säännöksen voimaantuloa, siitä kuinka paljon tämä muutos yksinään on loppujen lopuksi aiheuttanut lisätyötä, ohjelmien päivityksiä ja lisäkouluttautumisia. Tämä nyt on selväkin asia, että näin tuli käymään, mutta onko muutoksella saatu tarpeeksi hyötyä, jotta saadaan nämä asiat niin sanotusti luettua hyväksi?

Muutoksesta tuli monenlaisia tulkintaongelmia, jotka ovat saattaneet vähentyä ajan myötä kun on muodostunut käytäntöä ja Verohallinto on antanut lisäohjeistusta ja on tullut ennakkopäätöksiä säännöksen soveltamisesta. Tämän opinnäytetyön avulla pyritään selvittämään, että onko käännetyistä verovelvollisuudesta muodostunut kolmen vuoden aikana varsinaista käytäntöä, niin että rakentamispalvelujen kanssa tekemisissä olevilla yrityksillä olisi helpompaa kuin alkuvaiheessa määritellä onko jonkin palvelun oltava käännetyin arvonlisäveron vai normaalin arvonlisäveron alainen lasku. Tutkitaan myös yhden tilitoimiston kannalta tulkintaongelmien ratkaisua ja niiden moninaisuutta. Mikäli Verohallinnon ohjeesta ei löydy vastausta johonkin kysymykseen, onko soitto Verohallintoon paras ratkaisu vai onko muita mahdollisuuksia.

Harmaa talous lisääntyy jatkuvasti niin rakennusosalalla kuin muillakin aloilla, yksi kasvavista on esimerkiksi ravintola-ala. Monenlaisia keinoja on tullut harmaan talouden olemassaolon vähentämiseen, kuten tämä rakennuspalveluille käännteinen arvonlisäverovelvollisuus. Käännettyssä verovelvollisuudessa on kuitenkin muun muassa se huono puoli, että tekaistuja kuitteja voi yhä pyöriä pimeiden yritysten kautta. Ja verotilille pystyy periaatteessa ilmoittamaan mitä vain, jos ei pelkää sitä, että verotaja kyselee tositteiden perään.

2 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tapaustutkimus. Tutkimusmenetelminä käytetään opinnäytetyön tekijän omaa havainnointia, yhden tilitoimiston työntekijöiden huomioita ja mielipiteitä sekä valmiita aineistoja artikkeleista, kirjoista ja Internetistä. Tarkoituksena on selvittää tilitoimistojen työn lisääntyvyyden suuruus muutoksen myötä ja onko esimerkiksi tositteita kirjatessa tullut joitakin kysymyksiä vastaan. Tilitoimistojen roolin merkitystä käännetyin verovelvollisuuden tarkkailussa yritettiin selvittää muun muassa tilitoimiston työntekijöitä haastatteleamalla. Tilitoimistoilla on osaltaan velvollisuus tarkistaa asiakkaidensa laskujen oikeellisuus, mutta kuitenkin tilitoimistotyöntekijä ei voi mennä työmaalle tarkistamaan tilannetta, että mitä siellä on oikeasti tehty. Tätä pyrittiin myös siis selvittämään, että onko tilitoimistolla mahdollisuus jollakin helpolla tavalla tarkistaa laskun oikea muoto.

Lisäksi opinnäytetyössä käytetään valmiita aineistoja, jotka ovat esimerkiksi lehdistä ja internetistä kerätyt erilaisten asiantuntijoiden kommentit tai huomiot siitä, miten käännetty verovelvollisuus on toiminut ja mitä lakimuutos on loppujen lopuksi tuonut mukanaan. Artikkeleista on tarkoitus selvittää, olisiko jotakin muuta keinoa ollut mahdollista tulla käännetyin arvonlisäverovelvollisuuden sijaan vai napattiinko suoraan vain sellainen vaihtoehto mikä maailmalla oli todettu jo toimivaksi.

Tapaustutkimuksessa tutkitaan yksittäisiä tapauksia, esimerkiksi tapahtumia tai tilanteita. Tämän tutkimussuuntauksen avulla pyritään tulkitsemaan ja ymmärtämään tapausta kokonaisvaltaisesti. Tapaustutkimuksessa käytetään hyväksi monia erilaisia tiedonlähteitä ja siinä on tarkoitus tutkia ja selittää tapauksia pääasiassa kysymysten miten ja miksi avulla. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

2.1 Havainnointi

Jokainen ihminen havainnoi päivittäin erilaisia asioita, mutta kun kyseessä on tieteellinen havainnointi, se ei ole vain satunnaista katselemista vaan se on systemaattista tarkkailua. Haastatteleamalla ja havainnoimalla voidaan kuitenkin saada hyvinkin erilaisia tutkimustuloksia. Havainnointi eli observointi on mainio tapa saada selville,

toimivatko ihmiset todella niin kuin väittävät toimivansa. (Hirsjärvi ym. 2009, 212–213.) Joku henkilö voi esimerkiksi sanoa, että on vegaani, mutta havainnoinnilla saadaan tarkasti selville, millainen kuluttaja hän todellisuudessa on, esimerkiksi kuinka tarkasti hän tutkii onko hänen ostamissaan tuotteissa eläinperäisiä ainesosia.

Havainnointitapoja ovat tarkkaileva, osallistuva, aktivoiva osallistuva havainnointi, sekä kokemalla oppiminen ja piilohavainnointi. Kohteen ulkopuolista havainnointia kutsutaan tarkkailevaksi havainnoinniksi, eli havainnoitsija ei millään tavalla osallistu tutkimuskohteensa toimintaan. Tarkkaileva havainnointi on erityisen hyvä havainnoinnin tapa esimerkiksi silloin, kun tutkitaan, miten ihmiset suhtautuvat toiseen henkilöön tai johonkin uuteen asiaan. (Vilka 2006, 42–43.)

Kun tutkija osallistuu tutkittavansa toimintaan tutkimuskohteen ehdoilla ja usein sen jäsenten kanssa sovitun ajanjakson ajan, on se osallistuvaa havainnointia. Osallistuvaa havainnointia voi maustaa järjestelmällisen havainnoinnin avulla, eikä sen siis tarvitse kokonaan olla suunnittelematonta, mikä kuitenkin on tämän havainnointitavan pääpiirteenä. Tämä niin kutsuttu maustaminen onnistuu kuitenkin vasta sitten, kun tutkimusongelma on täysin täsmentynyt ja tutkijalla on edes jonkinlainen kokonaiskäsitely tutkimuskohteestaan. (Vilka 2006, 44–45.)

Osallistuva havainnointi ja aktivoiva osallistuva havainnointi eli toimintatutkimus ovat kaksi eri asiaa. Toimintatutkimuksen tarkoituksena on ymmärtämisen lisäksi tutkimuskohteensa muuttaminen. (Vilka 2006, 46.) Kokemalla oppimisessa tutkimus suoritetaan kenttätutkimuksena tutkimuskohteen luonnollisessa ympäristössä. Tutkija suorittaa havainnointityötä usein pitkällä aikavälillä ja hän seuraa tutkittaviaan heidän luonnollisissa arkisissa oloissaan. Tutkija pyrkii selvittämään arki- ja ajattelutapoja tutkittavan ryhmän sisältäpäin. Hän seuraa ja haastattelee tutkimuskohteen jäseniä ja tämän kaiken yhteydessä tutkija pyrkii ymmärtämään tutkittaviensa arkea ja siihen liittyviä asioita. (Vilka 2006, 48.)

Piilohavainnointi on kokeellisessa psykologiassa kehitetty osallistuvan havainnoinnin erikoismuoto. Piilohavainnoinnissa tutkija joko osallistuu tutkittavan elämään, mutta kohde itse ei tiedä olevansa tutkimuksen osa. Toisessa piilohavainnoinnin tyyppissä tutkija osallistuu tutkittavan toimintaan ensisijassa muista syistä ja vasta toisena

syynä tutkimuksen vuoksi. Tällainen on hyvä tapa esimerkiksi tutkijan havainnoides-
sa työympäristöään työsuhteen aikana. (Vilkkä 2006, 53–54)

Havainnointi tapahtui tässä opinnäytetyössä osallistuvana havainnointina, sillä tutkija on ollut kirjoittaessaan töissä tilitoimistossa, josta hän on oppinut asioista, joista kirjoittaa opinnäytetyössään. Osittain tästä löytyy myös piilohavainnoinnin merkkejä, tutkijan kuunnellessa työtoveriensa keskustelua ja heidän aavistamattaan, että sanomiset saattavat tulla opinnäytetyön osaksi esimerkiksi mielipiteenä.

Havainnoinnissa voidaan käyttää monenlaisia apuvälineitä, esimerkiksi kameraa, nauhuria ja muistiinpanovälineitä. Tässä opinnäytetyössä käytettiin pientä muistiinpanovihkoa, johon opinnäytetyön tekijä merkitsi asiat, joita oli saattanut tilitoimistossa työskennellessään kuulla päivän aikana ja kun jotain on tullut mieleen mitä voisi vielä lisätä tekstiin. Vihon lisäksi olivat puhelimen muisti ja muistilaput käytössä, mikäli tarkoitukseen käytetty vihko oli jostain syystä unohtunut esimerkiksi kotiin.

2.2 Haastattelu

Haastattelumuotoja on kolmea erilaista. Lomakehaastattelussa, jota kutsutaan myös strukturoiduksi haastatteluksi, lomakkeen kysymykset ja niiden etenemisjärjestys on tarkkaan määrätty. Toisena muotona on teemahaastattelu, joka on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Siinä tyypillisesti on haastattelun aihepiiri selvillä, mutta kysymyksillä ei ole tarkkaa järjestystä ja muotoa. Kolmantena muotona on avoin haastattelu, ja sillä on enemmänkin erilaisia nimityksiä, esimerkiksi vapaa haastattelu, strukturoimaton haastattelu, syvähaastattelu tai informaali haastattelu. Tämä on haastattelumuodoista lähimpänä keskustelua, ja jopa aihe saattaa muuttua haastattelun edetessä. Yleensä tämä muoto vie paljon aikaa ja vaatii monia haastattelukertoja. Avoimessa haastattelussa haastattelija selvittää haastateltavan mielipiteitä ja käsityksiä sen mukaan, miten asiat tulevat esille haastattelun edetessä. Varsinaisen tietyn rungon puuttuessa tilanteen ohjailu jää haastattelijan harteille ja haastattelijan on oltava suhteellisen tottunut haastattelija, jotta hän osaa ohjata keskustelua oikeaan suuntaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 208–209.)

Tästä opinnäytetyöstä löytyy avoimen haastattelun piirteitä, sillä haastattelijalla ei ole varsinaista tarkempaa kysymyspohjaa hänen haastatellessaan tilitoimiston ammattilaisia. Haastatteluissa keskusteltiin muun muassa siitä, että millaista hyötyä tai haittaa käänteisestä arvonnäisäverovelvollisuudesta on ollut käytännössä harmaan talouden torjunnassa, miten tilitoimiston kannalta asiat ovat sujuneet sekä että onko asiakkaille tullut paljon lisäkustannuksia tai muuta vaivaa muutoksen myötä. Keskusteluja on käyty jo vuoden 2010 lopusta kun kuultiin käänteisen arvonnäisäveron todella tulevan käyttöön, mutta kevään 2014 aikana tulivat tämän opinnäytetyön kannalta vaikuttavimmat jutut esille.

2.3 Asiantuntijakommentit

Asiantuntijakommentit on kerätty tässä opinnäytetyössä alan lehdistä sekä Internetistä otettu asiaan liittyviä kommentteja ja artikkeleja. Artikkelit on yritetty kerätä vuoden 2010 syksystä lähtien, sen vanhempia ei opinnäytetyön tekijä edes etsinyt. Internetistä on löydetty useampi juttu ja mielipide, niistä oli hieman hankaluutta löytää relevanteimmat ja mielenkiintoisimmat tekstit tähän opinnäytetyöhön. Yksi mielipide on jopa Rakennusblogista otettu, juttu on kirjoitettu tosin jo vuonna 2011, mutta teksti tuntui osuvalta aihepiiriin.

Lehtiartikkelit lehdistä, muun muassa Tilisanomista, ovat pitkälti vuodelta 2011. Tämän jälkeen löydettyt artikkelit ovat Internetistä otettuja lehtien artikkeleita kevääseen 2014 saakka, jolloin tämä opinnäytetyö on valmistunut. Artikkelien kirjoittajat ovat taloushallinnon ja rakennusalan erilaisia asiantuntijoita, esimerkiksi Tilisanomien artikkelin (2011, 36–39) kirjoittaja Rekola-Nieminen on KLT ja ekonomi, joka kirjoitti rakennusalan käännetyistä arvonnäisäverosta kirjanpidossa.

2.4 Sisällönanalyysi

Tekstianalyysi, jossa käsitellään valmiiksi tekstimuotoisia tai sen tyyppisiksi muunneltuja aineistoja, on sisällönanalyysia. Siinä aineistoa käsitellään yksitellen, eroja tai samanlaisuuksia hakien ja asioita tiivistäen. Sisällönanalyysin tuella on tarkoitus muodostaa tutkittavasta asiasta referoitu kuvaus, joka yhdistää tulokset ilmiön suu-

rempaan tulkintaan ja aiheeseen liittyviin muihin tutkimustuloksiin. Aineiston analyysi itsessään tarkoittaa aineiston huolellisesti lukemista, rakenteiden erittelyä, materiaalin jäsentämistä ja pohtimista muun muassa mitä aineisto sisältää ja millä tavoin asioista kerrotaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Analyysi on tulkintaa ja päättelyä, joka etenee loogisesti. Aineiston on tarkoitus rikkoa pieniin palasiin ja taas koota ne ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi uudella tavalla.

Sisällönanalyysia sovellettiin siten tässä opinnäytetyössä, että etsittiin mahdollisimman paljon aihepiiriin liittyviä aineistoja, joista rajattiin tälle opinnäytetyölle relevantit ja mielenkiintoiset aineistot. Tämän jälkeen näitä valittuja aineistoja luettiin ja referoitiin tekstiksi, josta muodostuu opinnäytetyön teoriaosuus. Lopuksi pohdittiin löytyikö tähän opinnäytetyöhön tarvittavat ja sellaiset aineistot, joita työn alkuvaiheessa opinnäytetyön kirjoittaja odotti löytävänsä, sekä tuloksia, mitä löydettyistä aineistoista loppujen lopuksi tuli.

3 ABAKUS KY TALOUSHALLINNON PALVELUT

Pienehkö tilitoimisto Abakus Ky Taloushallinnon palvelut tilasi tämän työn ja opin näytetyön tekijä on ollut töissä tässä yrityksessä vuodesta 2010. Yrityksessä työskentelee yhteensä kaksi työntekijää sekä omistaja. Abakus on auktorisoitu Taloushallintoliiton jäsentilitoimisto ja se on perustettu vuonna 2000 (Abakuksen www-sivut 2014).

Taloushallintoliiton auktorisoidut tilitoimistot ovat käyneet läpi kahden vuoden seurantajakson. Auktorisointi vaatii lisäksi tiettyjä vaatimuksia, esimerkiksi tilitoimistossa on oltava KLT-tutkinnon suorittanut vastuuhenkilö ennen kuin se voi edes hakea auktorisoiduksi Taloushallintoliiton jäseneksi. Taloushallintoliitto ja Tili-instituuttisäätiö vastaavat Suomessa auktorisoinnista, jonka tyypillisesti saavat vain puolet sitä hakevista. (Taloushallintoliiton www-sivut 2014.)

Abakus tarjoaa asiakkailleen monimuotoista palvelua, toisin sanoen lähes kaikkea, mitä yritys yritysjuridiikan, taloushallinnon ja laskentatoimen alueilla tarvitsee. Tarjonnasta löytyy tavallisesta kirjanpidosta ja muista taloushallinnon toimista isännöintiin asti, palveluiden laajuus katsotaan aina tietenkin asiakkaan tarpeiden mukaan. Asiakkaita on muun muassa pk-yritykset monilta eri toimialoilta, yhdistykset ja taloyhtiöt. (Abakuksen www-sivut 2014.)

Vuoden 2014 kirjanpitäjäksi valittu Sami Svärd (Jokinen 2014) sanoo, että kirjanpitäjän työ ei ole enää niin sanotusti mappisulkeista, jolloin kerran kuukaudessa tuodaan kirjanpitoaineisto, se kirjataan tileilleen ja lähetetään raportit asiakkaalle. Nykyään se on hänen mukaansa enemmän asiakaspalvelua ja reaaliaikaista kirjanpitoa, asiakkaille annetaan aikaa heidän tarpeidensa ja kiinnostuksensa mukaan. Mielestäni tämä ei kuitenkaan pidä aivan täysin paikkansa, sillä ainakin joillain pienemmillä liikkeenharjoittajilla ei ole halua tai edes tarvetta muuhun kuin kuukausittaiseen kirjanpitoon, jolloin he lähinnä vain toimittavat tositteensa tilitoimistoonsa.

3.1 Muutoksen vaikutuksia tilitoimistojen toimintaan

Käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden tultua voimaan oli muutoksella tilitoimistojen toimintaan vaikutuksia jonkun verran. Tilitoimistojen työntekijät kävivät erilaisissa koulutuksissa, lukivat ahkerasti Verohallinnon ohjetta, mitä rakennusalaan liittyvien laskujen kanssa tekemisissä olevat tekevät luonnollisesti yhä ja tulevat varmasti lukemaan niin kauan kuin eivät muista ulkoa näitä asioita. Lisäksi kirjanpito-ohjelmien kanssa tuntui olevan jonkin verran ongelmia, kun jotkut ohjelmat eivät tahtoneet yhtenäistyä muutoksiin, mutta mielestäni näitä ongelmia tahtoo olla kaikissa muutoksissa arvonlisäveron muutoksien yhteyksiä myöten.

Leena Rekola-Niemisen (2011, 37) mukaan rakentamispalvelujen myyjällä ei kirjanpidollisesti juuri ole missään vaiheessa ollut ongelmia lähettämänsä laskun kirjaamisessa, mikäli ostaja on antanut oikeelliset tiedot arvonlisäveroratkaisun pohjaksi. Mielestäni tämä pitää paikkansa, sillä kunhan lasku vain on oikein tehty, eikä siinä näytä olevan pikaisen tarkastuksen jälkeen mitään erikoista, on helppoa vain kirjata tosite oikealle kirjanpidon tililleen. Ongelmat tulevat vasta siinä vaiheessa vastaan kun laskuun on esimerkiksi epäselvästi merkitty ”rakennustyö ja tuotteet”, mitä ei muuten kuitinantovelvollisuuden tultua 1.1.2014 voimaan saa enää edes merkitä, vaan pitää aina selkeästi näkyä mitä asiakas on ostanut.

3.2 Tilanne tällä hetkellä

Nykyään tilitoimiston asiakkailta ei enää muutoksen voimaantulovaiheeseen vuoteen 2011 verrattuna tule melkein ollenkaan kyselyitä. Lisäksi Verohallinnon ohje on tässä kolmen vuoden aikana niin hyvin täydennetty käytännön tarkennuttua ja muotouttua, että nykyään jäädään enää ihmettelemään korkeintaan joitain rajatapauksia, onko jokin käännetyn veron alaista palvelua vai ei. Tilitoimistoiden tehtävänä on lähinnä jatkuva seuranta tositteita kirjatessa laskujen oikeellisuudesta ja lisäksi pienen ohjeistuksen antaminen asiakkailleen, mikäli katsoo sen tarpeelliseksi. (Hämäläinen henkilökohtainen tiedonanto 2014.)

4 ARVONLISÄVEROTUKSESTA

Arvonlisävero on välillinen kulutusvero, joka otettiin käyttöön Suomessa toisen maailmansodan aikana paikkaamaan valtion huonoa taloustilannetta. Niihin aikoihin säädetty liikevaihtoverolaki oli tarkoitettu alun perin vain väliaikaiseksi veromuodoksi. Nykyään voimassa oleva arvonlisäverolaki on tullut voimaan 1.6.1994. (Äärilä & Nyrhinen 2013, 25.)

Arvonlisäverojärjestelmä on maailman yleisin kulutusverojärjestelmä, joka on käytössä tällä hetkellä laajentuvasti Etelä-Amerikassa, Aasiassa ja Afrikassa. Verojärjestelmä Suomessa voidaan jakaa kahteen osaan eli välittömiin ja välillisiin veroihin. Välittömiä veroja maksetaan saaduista tuloista, esimerkiksi palkkatuloista tai yrityksen voitosta. Välillisiä veroja maksetaan hyödykkeiden vaihdannasta ja arvonlisävero on näistä tärkein. Muita välillisiä veroja ovat tiettyihin hyödykkeisiin kohdistuvat verot, esimerkiksi varainsiirtovero, alkoholi- ja tupakkaverot sekä autovero. (Äärilä & Nyrhinen 2013, 28.)

Verovelvollisia ovat kaikki tavaroiden ja palveluiden tuottajat ja jälleenmyyjät. Verojärjestelmän tarkoituksena on, että kuluttajan ostaman tuotteen hinnassa vero on vain kertaalleen verokannan osoittaman suuruisena. Siitä huolimatta, että kaikki yritykset kaikissa vaihdannan vaiheissa tilittävät arvonlisäveron valtiolle, vero ei kertaannu. Tämä on estetty yrityksille myönnetyn vähennysoikeuden avulla. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 28–30.) Käytännössä arvonlisävero sisältyy tuotteen tai palvelun hintaan ja loppujen lopuksi kuluttaja maksaa arvonlisäveron, joten se on myyjälle pelkkä läpikulkuerä eikä se vaikuta yrityksen omaan tulokseen.

4.1 Verovelvollisuus

Verovelvollisuus tarkoittaa velvollisuutta suorittaa myynnistä arvonlisävero valtiolle, huomioimatta niin sanottua nollaverokannan alaista myyntiä, ja se tuo mukanaan oikeuden poistaa verovelvollisen toimintaa varten suoritettujen ostojen arvonlisäveron vähennysoikeuden kautta. Ennen kuin vähennysoikeus selviää, on selvítettävä henkilön tai yrityksen asema verovelvollisena. Suomessa arvonlisäveroa suoritetaan tava-

ran ja palvelun myynnistä, joka tapahtuu liiketoiminnan muodossa. Jotta verovelvollisuus selviää, on oltava tieto siitä, milloin toiminta tapahtuu liiketoiminnan muodossa, milloin se selkeästi tapahtuu Suomessa sekä mitä pidetään tavaran tai palvelun myyntinä. (Äärilä & Nyrhinen 2013, 31.)

Jotkin oman käytön verotuksen aiheuttavat tilanteet ovat poikkeuksena säännöstä, jonka mukaan ainoastaan myyntitoiminta aiheuttaa verovelvollisuuden. Esimerkiksi kiinteistöhallintapalveluiden oman käytön verotuksen säännöksistä seuraa se, että ainoastaan tämän palvelun tuottaminen omaan käyttöön saattaa tuottaa verovelvollisuuden, huolimatta siitä, ettei verollista myyntitoimintaa olisi. (Äärilä & Nyrhinen 2013, 31.)

Arvonlisävero on oma-aloitteinen vero, eli verovelvolliset yritykset laskevat kuukausittain itse valtiolle suoritettavan veron määrän ja maksavat sen verotilille oma-aloitteisesti ilman erillistä maksuunpanoa (Äärilä & Nyrhinen 2010, 29). Arvonlisäverovelvollisia eivät kuitenkaan AVL 3 §:n mukaan ole esimerkiksi sellaiset liiketoiminnan harjoittajat, joiden tilikauden liikevaihto on enintään 8 500 euroa (Äärilä & Nyrhinen 2013, 47). Tällaiset yritykset voivat hakeutua arvonlisäverovelvolliseksi vapaaehtoisesti, mutta pakkoa tähän ei ole.

4.2 Verokannat Suomessa

Kaikissa Euroopan yhteisön jäsenvaltioissa on vahvistettava veron prosenttiosuus, joka on sama sekä tavaroille että palveluille. Prosenttiosuudesta on säädetty sen verran, että sen pitää olla vähintään 15 %. Suomessa on säädetty tästä verokannasta AVL 84 §:ssä, jonka mukaan myytävien tavaroiden ja palveluiden yleinen verokanta on 24 %. (Äärilä & Nyrhinen 2010, 189.) Lisäksi jäsenvaltiot voivat soveltaa määrättyihin hyödykkeisiin korkeintaan kahta alennettua verokantaa, mutta alennetun verokannan on silti oltava vähintään 5 % (Verohallinnon www-sivut 2014).

Suomessa arvonlisäverokanta nousi viimeksi 1.1.2013, jonka jälkeen yleinen verokanta on ollut 24 prosenttia. Elintarvikkeet, rehut sekä ravintola- ja ateriapalvelut ovat olleet neljätolista prosenttia. Lisäksi kirjat, tilatut lehdet, lääkkeet, liikuntapalve-

lut, henkilökuljetukset, majoituspalvelut, televisio- ja yleisradiotoiminnasta saadut korvaukset, kulttuuri- ja viihdetilaisuudet, taide-esineen ensimyynti ja maahantuonti sekä tekijänoikeusjärjestöjen saamat tekijänoikeuskorvaukset ovat kymmenen prosenttia. Vakuutusmaksuveron verokanta on yleisen arvonlisäverokannan mukaisesti 24 prosenttia. Tuolloin lisäksi laskutussäännökset uudistuivat, minimikantoraja arvonlisäverosta tavarahan maahantuonnista laski sekä pitkäaikaisesti kuluttajalle vuokratun kulkuvälineen myyntimaa muuttui. (Verohallinnon [www-sivut](#) 2013.)

5 RAKENNUSALAN KÄÄNTEINEN ARVONLISÄVEROTUS

Verohallinnolla oli vuosina 2008–2012 meneillään Raksa-valvontahanke eli rakennusalan valvontahanke, jonka tavoite oli selvittää millaisilla keinoilla harmaata taloutta saataisiin vähennettyä rakennusosalalla (Verohallinnon www-sivut 2014). Hankkeen avulla oli siis tarkoitus saada kasvava harmaa talous kuriin ja lisätä kilpailuneutraliteettia rakennusosalalle. Hankkeessa tehtiin muun muassa tehostettuja tarkastuksia, ja niissä kävi ilmi, että yleisin epäkohta harmaan talouden yrityksissä oli tekaistujen kuittien käyttö, joiden perusteella sitten tehtiin arvonlisäverovähennyksiä aiheettomasti. Lisäksi ammattimaisessa rakentamisessa pitkät aliurakointiketjut ovat yleisiä, eivätkä pääurakoitsijat aina edes tiedä, mitkä yritykset ketjun toisessa päässä työskentelevät. Aliurakointiketjun ollessa pitkiä on aina mahdollista, että aliurakoitsija jättää myyntinsä arvonlisäverot maksamatta, mutta tästä huolimatta ostajalla on ostostaan vähennysoikeus. Tällä tavalla osa arvonlisäveroista jää tilittämättä valtiolle. (Tannila & Auranen 2011, 11.)

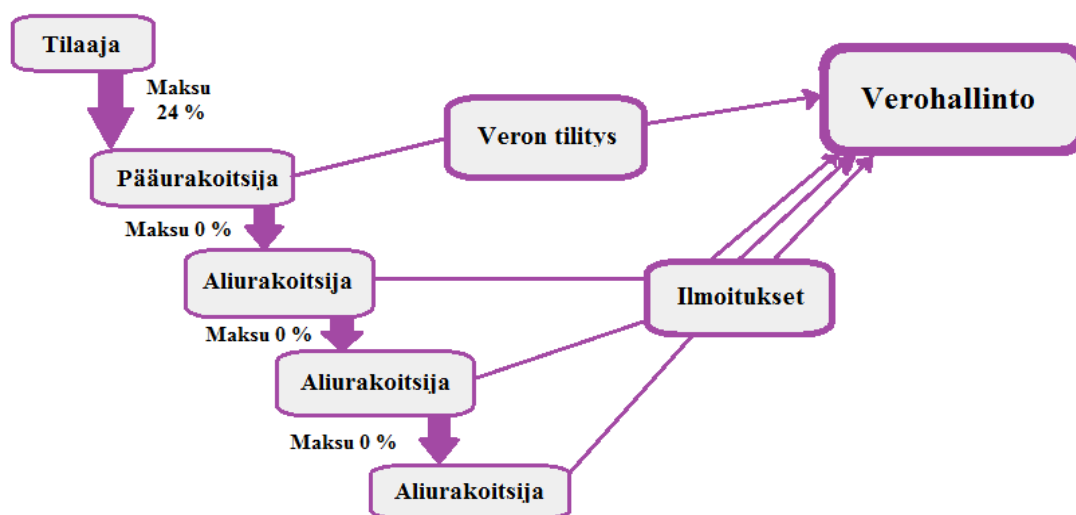
Yritykset, jotka laiminlyövät verovelvoitteensa, vääristävät hinnoittelullaan alan kilpailua. Muutoksen tavoitteena olikin hallituksen esityksen mukaan pienentää aliurakoitsijoiden epärehellisyydestä johtuvaa arvonlisäverotulojen menetystä sekä parantaa rehellisten ja epärehellisten verovelvollisten välistä kilpailutilannetta rakennusosalalla. (Tannila & Auranen 2011, 11.) Esimerkiksi Ruotsissa käännetty arvonlisäverovelvollisuus oli ollut käytössä jo ennen Suomea, ja siellä oli saatu huomattavia tuloksia harmaan talouden vähentämisessä (Verohallinnon www-sivut 2014).

5.1 Rakennuspalveluiden käänteinen arvonlisäverovelvollisuus 8 c §

Rakennusalan käännetty arvonlisäverovelvollisuus koskee monia muitakin aloja kuin vain rakennusala ja tästä johtuen olen muutamaan otteeseen kuullut, että tämän lain nimeksi sopisi pikemmin rakennuspalveluiden käännetty arvonlisäverovelvollisuus. Käännetty verovelvollisuus voi tulla nimittäin voimaan myös sellaisilla tahoilla, jotka eivät muutoin rakennusosalalla toimi. Muun muassa siivooja voi käydä siivoamassa rakennustyömaalla, jolloin tämä palvelu on käännetyn verovelvollisuuden piirissä, vaikka muutoin siivouspalvelut ovat niin sanotun normaalin arvonlisäverokäytännön

mukaista palvelua. Moni yritys on saattanut käsittää jääneensä tämän lain vaikutuspiirin ulkopuolelle tuon nimityksen vuoksi. Tosin luultavasti jo tässä vaiheessa, kun laki on kuitenkin voimassa ollut jo kolmisen vuotta, lähes kaikki asianosaiset tietänevät jos on mahdollisuus kuulua käännetyn verovelvollisuuden piiriin.

Yksinkertaistettuna käännetty arvonlisäverovelvollisuus on sitä, että ostajaa veloittava aliurakoitsija tai muu alihankkija veloittaa summan ilman arvonlisäveroa ja vasta pääurakoitsija tai muu ostaja suorittaa tilaajalta lopullisen veron saamastaan suorituksesta (kuva 1). Mikäli ostaja on käännetyn verovelvollisuuden perusteella suorittanut arvonlisäveron, tällä on oikeus vähentää veron omissa hankinnoissaan edellyttäen, että ostaja on täyttänyt AVL 162 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuutensa ja vähennysoikeuden yleiset edellytykset täyttyvät. (Rakennusteollisuus 2012, 32.)

Kuva 1. Käänteinen verovelvollisuus käytännössä

Ennen kuin jokin palvelu on käännetyn verovelvollisuuden alainen, on toisen arvonlisäverolain säännöksessä 8 c § mainitun seikan ensin täyttyttävä. Ostaja on verovelvollinen 31 §:n momentin 1 kohdassa tarkoitettujen rakentamispalvelujen myynnistä ja työvoiman vuokrauksesta, jos ostaja on elinkeinonharjoittaja, joka muutoin kuin satunnaisesti myy kyseisiä palveluja tai suorittaa 31 §:n 1 momentin 1 kohdassa tai 33 §:ssä tarkoitettuja kiinteistön luovutuksia. Toisena mahdollisuutena on se, että jos ostaja on sellainen elinkeinonharjoittaja, joka myy kyseisen palvelun aiemmin mainitulle elinkeinonharjoittajalle. Kuitenkin mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta,

jos 3 §:ää sovellettaessa myynti olisi veroton. Tästä johtuen myyjän ollessa vähäisen liiketoiminnan harjoittaja, eli jonka liikevaihto ei tilikauden aikana ylitä 8 500 euroa eikä myyjä ole vapaaehtoisesti hakeutunut arvonlisäverovelvolliseksi, ei tähän ollenkaan sovelleta rakentamispalveluiden käännettyä verovelvollisuutta. (Tannila & Auranen 2012, 22.)

Rakentamispalvelujen käännettyä verovelvollisuutta ei ole mahdollista kiertää sillä, että jossain vaiheessa urakoitsijaketjua olisi ostajana vain satunnaisesti rakennuspalveluja myyvä yritys. Jos matkan varrella on yksikin sellainen elinkeinonharjoittaja, on yhtälailla tämän yrityksen ostoon ja myyntiin sovellettava käännettyä verovelvollisuutta. Myös omaan lukuun rakentamiseen sovelletaan käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta, kuten esimerkiksi perustajaurakointiin. Sitä siis sovelletaan myös silloin, kun ostaja on elinkeinonharjoittaja, joka rakennuttaa tai rakentaa hallinnassaan olevalle maa-alueelle rakennuksen tai pysyvän rakennelman myyntiä varten. (Rakennusteollisuus 2013, 32–33.)

Yrityksen myydessä muutoin kuin satunnaisesti rakentamispalveluja, se on kaikesta toimintaansa varten rakentamispalvelujen hankinnasta verovelvollinen. Tämä sääntö koskee sellaistakin tilannetta, jossa ostettua palvelua ei myydä edelleen. (Rakennusteollisuus 2013, 33.)

Siirtymävaiheena rakentamispalvelun käännettyä verovelvollisuutta sovelletaan silloin, kun veron suorittamisvelvollisuus on syntynyt 1.4.2011 tai sen jälkeen. Mikäli työ on keskeneräinen ja palvelun suorittamiseen on tosiasiallisesti ryhdytty ennen 1.4.2011, sitä ei sovelleta. Soveltamista tarkastellaan sopimuskohtaisesti, eikä sopimuksen ajankohdalla ole väliä, vain se on ratkaisevaa, milloin rakentamiseen liittyviin toimenpiteisiin on ryhdytty. (Rakennusteollisuus 2012, 37.)

5.2 Rakennusalan käännetty verovelvollisuus EU:ssa

Rakentamispalvelujen käännettyä verovelvollisuutta sovelletaan jo seitsemässä muussa EU:n jäsenvaltiossa, eli Belgiassa, Alankomaissa, Saksassa, Itävallassa, Ruotsissa, Unkarissa sekä Irlannissa. Belgia ja Alankomaat ovat soveltaneet säännös-

tä pisimmän ajan. Periaatteet käännetyin verovelvollisuuden soveltamisesta on pitkälti samansisältöinen. (Tannila & Auranen 2011, 17.)

Myytävän palvelun ja ostajan aseman määrittelemiseen liittyvät ongelmat on monin paikoin huomattu ja tähän on pyritty vastaamaan ohjeistuksella, esimerkiksi Saksassa yksinkertaisuussyistä on määritetty, että rakentamispalvelujen myynti muutoin kuin satunnaisesti tarkoittaa tilanteita, joissa edellisenä vuonna yli kymmenen prosenttia liiketoimista on ollut rakentamispalvelujen myyntiä. (Tannila & Auranen 2011, 17.) Moni sellainen, joiden kanssa olen asiasta puhunut, on ollut sitä mieltä, että Suomeenkin tarvitsisi ottaa tällainen käytäntö. Se selkiyttäisi ostajan asemaa suuresti.

5.3 Milloin sovelletaan

Käännettyä verovelvollisuutta sovelletaan varsin laaja-alaisesti erilaisiin rakentamisan palveluihin. Rakentamispalveluja ovat kiinteistöön kohdistuva rakennus- ja korjaustyö sekä työn yhteydessä asennetun tavaran luovuttaminen. Rakentamispalveluna pidetään myös tällaiseen työhön liittyvää suunnittelua, valvontaa ja muuta niihin verrattavaa palvelua. Sekä talonrakentaminen että maa- ja vesirakentaminen katsotaan rakennustyöksi. Rakennustyöhön liittymätön kiinteistönhuolto ei ole rakentamispalvelua. (Tannila & Auranen 2011, 23.)

Ostajan pääsääntöinen toiminta ja toimiala, palvelusuoritusten määrä ja laajuus sekä rakentamispalvelujen myynnin säännöllisyys vaikuttavat sen arviointiin, onko ostaja sellainen elinkeinonharjoittaja, joka myy rakentamispalveluja muutoin kuin satunnaisesti. Pääsääntöisesti satunnainen rakentaminen tarkoittaa tilapäistä, kertaluonteista, ei toistuvaa tai vähäistä rakentamista, jota ei ole tarkoitettu jatkuvaksi toiminnaksi. Käännetyin verovelvollisuuden soveltamisessa ei ole merkitystä myyjän toimialalla, sillä vain ostajan asema ja palvelun laji ovat ratkaisevat asiat. Tästä johtuen käännettyä verovelvollisuutta sovelletaan silloinkin, kun muu kuin rakennuslalla oleva elinkeinonharjoittaja myy rakentamispalveluja edellytykset täyttävälle ostajalle. Yksityshenkilölle myyessä ei milloinkaan sovelleta käännettyä verovelvollisuutta. (Rakennusteollisuus 2013, 33.)

Esimerkiksi tavallisesti urakkasopimuksella toteutettavaan rakentamispalveluun sisältyy monesti muitakin suoritteita, joita hankittaessa erikseen ei pidetä rakentamispalveluna. Ostajan täyttäessä edellytykset kokonaispalveluun sovelletaan käännettyä verovelvollisuutta, mutta kun suoritteet myydään erikseen rakentamispalvelusta, ei niihin siinä tapauksessa sovelleta käännettyä veroa. Lasku ei yleensä määritä sitä, onko palvelu rakentamispalvelua, vaan sopimuksen sisältö. (Rakennusteollisuus 2012, 34.)

5.3.1 Myyjän asema

Vaatimuksia sille, että myyjän olisi harjoitettava tietynlaista toimintaa, jotta käännetty verovelvollisuus soveltuisi, ei arvonlisäverolaissa ole mainittu (Verohallinnon www-sivut 2014). Kuitenkin yrityksen on aina selvitettävä, miltä osin tämän myynnit katsotaan kiinteistöön kohdistuvan rakentamispalvelun myynniksi. Siltä osin kuin yritys rakentamispalveluja myy, tulee verokäsittelyn lisäksi selvittää myykö rakentamispalveluja yritykseltä ostava elinkeinonharjoittaja itse kyseessä olevia palveluja muutoin kuin satunnaisesti. Toisin sanoen täytyvätkö ostajalle asetetut kriteerit yrityksen asiakkaan osalta. (Mäkinen 13.10.2011.) Myyjän tulee aina huolellisesti selvittää, täyttääkö ostaja edellytykset, jotta myyjä voi toimia oikein, epäselvissä tapauksissa myyjän tulee pyytää selvitystä ostajalta (Rakennusteollisuus 2013, 34).

Myyjän tulee huomata lisäksi sellainen seikka, ettei rakentamispalvelun myyntiin yksityishenkilöille sovelleta käännettyä arvonlisäveroa. Verollisella laskulla laskutetaan rakentamispalvelusta myös siinä tapauksessa, jos arvonlisäverollista toimintaa harjoittava yksityishenkilö ostaa rakentamispalvelua yksityiseen kulutukseensa. (Verohallinnon www-sivut 2014.)

5.3.2 Ostajan asema

Ostajan rakentamispalvelujen myynnin säännöllisyys, pääasiallinen toiminta ja toimiala sekä palvelusuoritusten laajuus ja määrä vaikuttavat siihen, arvioidaanko ostajan olevan elinkeinonharjoittaja, joka myy rakentamispalveluja muutoin kuin satunnaisesti (Verohallinnon www-sivut 2014). Elinkeinonharjoittajan ostaessa rakenta-

mispalveluja, tulee verokäsittelyn määrittelemiseksi ottaa aina tarkasti selville, tulkitanko yrityksen itse myyvän rakentamispalveluja muutoin kuin satunnaisesti. Satunnaisuutta on hankala määritellä, eikä sitä ei ole erikseen määritelty laissa. Verohallinnon ohjeen mukaan kertaluonteista, tilapäistä, vähäistä tai ei toistuvaa rakentamista, jota ei ole tarkoitettu jatkuvaksi toiminnaksi, katsotaan satunnaiseksi toiminnaksi. Satunnaisuuden arviointiin on joka tapauksessa Verohallinnon ohjeessa otettu tiukka linja. (Mäkinen 13.10.2011.)

Kriteerien täyttyessä tulisi kaikkiin yrityksen ostamiin rakentamispalveluihin oston tarkoituksesta riippumatta soveltaa käännettyä verovelvollisuutta. Yrityksen tulee tällöin myös selvittää, miltä osin sen ostamat palvelut ovat kiinteistöön kohdistuvia rakentamispalveluja. (Mäkinen 13.10.2011.)

5.4 Työvoiman vuokraus

Kun kyseessä on työvoiman vuokrausta, yritys vuokraa henkilöstöä ja asiakas määrittelee tehtävät, on vastuussa valvonnasta sekä päättää työn menetelmistä. Työvoiman ollessa rakentamispalveluja varten, sovelletaan käännettyä verovelvollisuutta. (Verohallinnon www-sivut 2014.)

Työvoiman vuokrausta saattaa olla myös siten, että työ on pääasiassa rakentamispalvelua, mutta samaa työvoimaa käytetään johonkin käänteisen verovelvollisuuden ulkopuolella olevaan palveluun, esimerkiksi rakennustelineiden pystytykseen. Näin ollen pääsuorite ratkaisee menettelyn ja sopimuksen sisältö määrittelee palvelun muodon, eli onko kyseessä rakentamispalvelu vai ei. (Verohallinnon www-sivut 2014.)

5.5 Rakentamispalveluja koskeva määritelmä AVL 31 § 3 momentti

Arvonlisäverolain (30.12.1993/1501, 31 §) mukaan rakentamispalveluja ovat kiinteistöön kohdistuva rakennus- ja korjaustyö sekä työn yhteydessä asennetun tavarantoimittaminen, sekä edellä tarkoitettuun työhön liittyvä suunnittelu, valvonta ja muu niihin verrattava palvelu.

Rakentamispalveluun sisältyessä myös materiaalia, materiaalin osuus voi olla osa palvelun myyntiä, esimerkiksi kattavat asennus- ja liitännätyöt rakennuselementtien, ikkunoiden tai ovien asennustoimituksissa. Arvonlisäverolain 8 c §:n soveltamisalan kannalta haastavinta rakentamispalveluja koskevien soveltamisedellytysten täyttymisen arvioinnin osalta ovat tilanteet, joissa myyjä ja/tai ostaja on muu kuin rakentamisiiketoimintaa harjoittava elinkeinonharjoittaja. (Mäkinen 13.10.2011.)

5.6 Laskumerkintävaatimukset

Myyjä on aina velvollinen antamaan myynnistään ostajalle laskun myös silloin kun veronmaksuvelvollinen on ostaja. Laskun oikeellisuudesta on aina vastuussa myyjä, mistä huolimatta on ostajankin oltava tarkkana, ettei tule hyväksyttyä virheellistä laskua. Tässä seikassa on tullut joitain ongelmia ostajan ja myyjän välillä, kun myyjä ei ole aina ollut tietoinen kaikista seikoista, jotka vaikuttaisivat siihen, että laskun olisi oltava käännetyn arvonlisäveron mukaisesti laskutettu. (Tannila & Auranen 2011, 78.)

Laskun tulee täyttää seuraavien seikkojen lisäksi kaikki muut säädöksissä edellytetyt laskumerkintävaatimukset. Laskulle ei normaaliin tapaan tule näkyviin arvonlisäveron määrää eikä verokantaa, vaan siihen tulee merkitä, että ostaja on verovelvollinen ja laskulla tulee olla näkyvissä ostajan arvonlisäverotunniste, joka suomalaisella ostajalla riittää y-tunnus. (Tannila & Auranen 2011, 78.) Laskutussääntöuudistuksesta, joka tuli voimaan vuoden 2013 alusta, johtuen on nykyisin riittävää, että laskun verottomuus todetaan merkinnällä ”ALV 0 %” (Tannila & Auranen 2012, 105). Ennen uudistusta oli aina merkittävä verottomalle laskulle verottomuuden peruste, joka rakentamispalveluiden käännetyllä arvonlisäverovelvollisuudella oli esimerkiksi viittaus AVL 8 c §:ään tai kansainvälisissä tilanteissa Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivin 2006/112/EY artiklaan 119 (Tannila & Auranen 2011, 79). Tätä verottomuuden perusteen merkintää saa yhä käyttää, vaikkei se pakollinen olekaan. Joka tapauksessa aina kun ostajalla on velvollisuus ostonsa perusteella suorittaa käännetty arvonlisävero, tulee laskulla näkyä vähintään merkintä ”käännetty verovelvollisuus” tai ”reverse charge” englanniksi. (Tannila & Auranen 2012, 105.)

Tarkkana tulee laskua laatiessa olla myös siinä, miten ilmaisee palvelun kuvauksen laskulle. Usein voi olla kiinni hyvinkin pienistä asioista, miten ratkaistaan laskun perusteella onko lasku tehty oikein vai ei. Esimerkiksi ilmanvaihtojärjestelmän huollolla ja säädöllä on ero, Verohallinnon ohjeen mukaan ilmanvaihtojärjestelmän säätö on rakentamispalvelua, mutta ilmastoinnin hoito on osa kiinteistönhoitopalvelua, joka taasen ei ole rakentamispalvelua. (Tannila & Auranen 2011, 79.)

5.7 Raportointi kausiveroilmoituksella käännetystä verovelvollisuudesta

Kausiveroilmoituksella käännetyn verovelvollisuuden alaiset rakentamispalvelujen myynnit, ostot ja ostoista tilittävä käännetty vero laitetaan jokainen omille riveilleen (Liite 1). Myyjä ilmoittaa käännetyn verovelvollisuuden alaisten rakentamispalvelujen myynnit kohdassa 319 Rakentamispalvelujen myynnit. Kohdassa 320 Rakentamispalvelujen ostot ilmoittaa puolestaan ostaja omalta osaltaan rakentamispalvelujen käännetyn verovelvollisuuden ostot. Tämän merkinnän lisäksi ostaja laskee rakentamispalvelujen ostoista suoritettavan veron 24 %:n verokannan mukaan, ja sitten merkitsee summan kohdassa 318 Vero rakentamispalvelujen ostoista. Hankinnan tullessa ostajalle vähennykseen oikeuttavaan käyttöön, tämä käännetyn verovelvollisuuden perusteella maksettava vero voidaan sisällyttää lisäksi kohtaan 307 Kohdekuukauden vähennettävä vero. (Tannila & Auranen 2011, 80.)

Rakentamispalveluiden osto raportoidaan kohdissa 318 ja 320 myös silloin, jos suomalaiselle ostajalle aiheutuu kiinteistöön kohdistuvasta palvelun ostosta AVL 9 §:n nojalla velvoite käännetystä verosta. Tässä tapauksessa käännetyn veron suorittamiselvelvollisuus perustuu siihen, että myyjä on ulkomainen yritys, jolla ei ole kiinteää toimipaikkaa Suomessa, eikä myyjä ole vapaaehtoisestikaan hakeutunut Suomessa arvonlisäverovelvolliseksi. Eli ostajan ei tarvitse ollenkaan täyttää rakentamispalveluiden käännettyä verovelvollisuutta koskevan säännöksen mukaisia ostajan edellytyksiä. Kun kyseessä on kuitenkin rakentamispalvelu, josta Suomessa suoritetaan käännetty vero, ilmoitetaan osto rakentamispalveluja koskevassa kohdassa Verohallinnon ohjeistuksen mukaan. (Tannila & Kukkonen & Pääkkilä 2013, 86.)

5.8 Vaikutuksia kassavirtoihin

Rakentamispalveluiden myyntiin sovellettaessa käännettyä verovelvollisuutta, aiheutuu se, että rakentamispalveluja myydessä pääasiassa sellaisille ostajatahoille, joiden kriteerit täyttyvät, käytännössä myynnin veroa ei tule myyjälle suoritettavaksi lainkaan. Joka tapauksessa yleisten edellytysten täytyessä on vähennysoikeus palvelun myyntiin kohdistuvista kustannuksista. Tällöin tällaisilla yrityksillä arvonlisäverolaskelma helposti näyttää jatkuvasti negatiivista saldoa, eli palautusta Verohallinnolta. Negatiivinen arvonlisävero kuitataan verotilillä ensimmäiseksi verotilillä olevia muita velvoitteita vastaan, kuten työnantajasuoritukset, mikäli tällaisten jälkeen on vielä negatiivista saldoa verotilillä jäljellä, se palautetaan automaattisesti takaisin verovelvolliselle. (Tannila & Auranen 2011, 84–85.)

Rakennusala on kuitenkin ollut viime vuodet veroviranomaisten tehovalvonnan kohteina, joten Verohallinto silloin tällöin vaatii lisäselvityksiä palautuksista johtuvista negatiivisista arvonlisäveroista. Tämä on jonkin verran aiheuttanut viivästyksiä verojen palautumiseen, sillä selvitys on kuitenkin ennen palautumista annettava, tosin sen käsittelyyn menee melko vähän aikaa. (Tannila & Auranen 2011, 85.)

Urakoitsijan asemassa olevilla yrityksillä rakentamispalvelujen myynnin vero pääasiassa tilitetään normaalisti, eli käsitellään verollisena myyntinä. Pääurakoitsijat voivat kuitenkin saada aliurakoitsijoilta verottomia ostolaskuja liittyen urakkaan, ja näistä tulee raportoida ja tehdä vähennys käännetystä arvonlisäverosta. Tästä aiheutuu positiivinen vaikutus kassavirtaan, sillä pääurakoitsija ei enää maksa ostoistaan aliurakoitsijoille arvonlisäveroa, eikä veroa enää tarvitse myöskään rahoittaa. Konkreettista veronmaksuvelvollisuutta ei tule, sillä käännetyn verovelvollisuuden perusteella ostosta maksettava vero voidaan lukea hyväksi saman kuukauden kausiveroilmoituksella. Loppuasiakkaalle maksetaan arvonlisävero koko urakan myynnistä aivan kuten aiemminkin. Koska aliurakoitsijaportaista myynnin arvonlisäveroa ei missään vaiheessa synny, pääurakoitsija on vastuussa veronsaajiin nähden koko rakennusurakkaan liittyvän veron tilittämisestä. (Tannila & Auranen 2011, 85–86.)

Rakennusyritysten kustannukset muutoksen myötä eivät ole ainakaan niin suuresti kasvaneet, että sitä olisi mitenkään erityisesti huomattu tilitoimiston puolelta. Kui-

tenkaan siitä ei ole opinnäytetyön tekijälläkään tietoa, mitä rakennusyrietykset ovat itse tehneet. Heillä on nimittäin saattanut olla jotain niin sanotusti omin päin tutkimista tai jotain muuta, mikä ei sitten tilitoimiston puolelta näy millään tavalla. (Hämäläinen henkilökohtainen tiedonanto 2014.)

5.9 Seuraamuksia virheellisestä menettelystä

Todennäköisyys virheellisiin laskuihin on suhteellisen suuri, sillä käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta saatetaan yhdistää monenlaisiin palveluihin, jos yrityksellä on edes vähäisessä määrin rakentamispalveluun liittyvää myyntiä. Yrityksille tulee tulkintaongelmia ainakin siinä, milloin myynti on kiinteistöön kohdistuvaa sekä milloin rakentamispalveluna pidettävää myyntiä. Kaupan osapuolien on oltava tarkkoina myös siinä, että huomaavat miettiä palvelun ostajan toimintaa, eli milloin ostajan katsotaan muutoin kuin satunnaisesti myyvän rakentamispalveluja. Tässä suhteessa myyjän on oltava erityisen tarkkana, sillä ostaja ei aina huomaa statuksensa olevan rakentamispalveluiden myyjäksi katsottava taho. (Tannila & Auranen 2012, 114.)

Mäkisen (13.10.2011) mukaan myyjällä ei ole riskiä, jos hän laskuttaa normaalilla arvonlisäveromenettelyllä kaikki laskunsa. Tannila ja Auranen sanovat kirjassaan (2012, 115), että Verohallinnon suunnalta on ollut havaittavissa kiristynyttä linjaa, ettei esimerkiksi Verohallinnolle tarjotun sitoumuksen hyväksyntään kannata laskua tehdessä luottaa. Tämä sitoumusmenettely tarkoittaa sitä mahdollisuutta, jonka antaa arvonlisäverolain 178 § käytön sellaisissa tilanteissa, joissa veron virheellinen ilmoittaminen liikaa tai liian vähän maksetuksi tai palautetuksi aiheutuu sellaisesta virheestä, jonka seurauksena toinen verovelvollinen on maksanut liikaa veroa. Harkinnanvaraaisesti veroviranomainen voi hyväksyä tarjouksen, jos toinen verovelvollisista antaa liिकासuoritusta koskevan eritellyn sitoumuksen jonka mukaan ei tule hakemaan palautuksena aiheutta maksamiaan veroja, eikä tällöin toiselle osapuolelle suoritettaisi veroviranomaisen harkinnan mukaan jälkiverotusta.

Myyjällä on loppujen lopuksi aina vastuu laskun oikeellisuudesta. Mikäli myyjä tekee laskun käännetyllä arvonlisäverolla, on edellytysten aina täytyttävä. Jälkiverotusriski syntyy myyjälle, jos esimerkiksi verotarkastaja toteaa, ettei kyseessä olekaan

rakentamispalvelu. (Tannila & Auranen 2012, 115–116.) Veronmaksun lisäksi viivästysseuraamukset lankeavat myyjälle, ja lyhyenkin ajanjakson jälkeen summat saattavat nousta melko huimiin lukemiin.

Jälkiverotusaika on kolme vuotta, ja mikäli virhe saadaan selville vuodenkin päästä, ei ostajayritystä ole välttämättä enää edes olemassa, muutoin siltä voitaisiin periä arvonlisävero. Summan jäädessä saamatta, myyjä käytännössä saa palvelustaan verotoman laskun summan vähennettynä arvonlisäveron, jonka myyjä joutuu myöhemmin maksamaan valtiolle virheellisestä menettelystään. (Tannila & Auranen 2012, 116.)

Myyjän tehdessä rakentamispalvelun ostajalle virheellisesti normaalin verollisen laskun, ostajan taloushallinnon puolella lasku kirjataan todennäköisesti normaaliin tapaan ja vähennetään arvonlisävero. Näin tapahtuessa yritykseltä jää valtiolle tilittämättä vero, joka sille tästä liiketapahtumasta kuuluisi suorittaa. Ostaja siis ilmoittaa kausiveroilmoituksella vähennettävän arvonlisäveron, mutta ei raportoi ollenkaan käännetyistä verovelvollisuudesta johtuvaa käännettyä veroa ja käännetyyn veron perusteella saatavaa vähennystä. Yritys ei voi kirjata samasta laskusta kahta vähennystä, joten vähennystä ei ole mahdollista tehdä virheellisen verollisen laskun perusteella. (Tannila & Auranen 2012, 117.)

Ostaja maksaa edeltävässä tapauksessa ostostaan liikaa myyjälle veron määrän, johon tuen siitä, että laskun olisi pitänyt olla veroton. Koska palvelun myyjä ei ole millään tavalla velvollinen tilittämään laskuttamaansa veroa valtiolle ostajan ollessa lain mukaan velvollinen tilittämään veron, arvonlisävero voi jäädä kokonaan tilittämättä. Ostajalla on mahdollisuus yrittää saada virheellisesti maksamaansa veroa takaisin myyjältä, mutta tässä vaiheessa saattaa tulla ongelmia, sillä on esimerkiksi mahdollista, ettei myyjäyritystä enää ole edes olemassa. Mikäli ostaja varustautuisi siihen, että myyjä on virheen huomattessa vielä olemassa, mutta sovitun kauppahinnan suuruus ei ole yksiselitteinen, voidaan jo sopimusvaiheessa urakan sopimukseen laatia ehto, jossa virheellisesti laskutetuissa tapauksissa on myyjä velvollinen palauttamaan ostajalle virheellisesti perimänsä arvonlisäveron. (Tannila & Auranen 2012, 117; Verohallinnon [www-sivut](http://www.sivut) 2014.)

Ostajan ollessa satunnaisesti rakentamispalveluja myyvä yritys, tulisi ostajan aina antaa selvitys myyjälle olevansa sellainen ostaja, jolle pitää tehdä verottomat laskut. Yrityksen status on hyvä selvittää jo hyvissä ajoin, rakennusliikkeillä ei tässä pitäisi mitään ongelmaa olla, mutta rajatapauksilla on oltava tarkkana. Virheellisen laskun hyväksyttyään ostajalla on aina käännetyn veron suorittamatta jättämisestä jälkiverotuksen riski. (Tannila & Auranen 2012, 117–118.)

6 HARMAA TALOUS

Harmaan talouden torjuntaan on otettu tehostettuja keinoja erityisesti toimialoilla, joilla on todettu olevan suuria veroriskejä. Kyseisiä toimialoja on muun muassa kuljetusala, rakennusala sekä majoitus- ja ravintola-ala. Eri toimialoille on mietitty juuri niille sopivia omia estokeinoja ja niiden avulla lopulta pystytään vähentämään harmaata taloutta. Verohallinto on tehostanut valvontaa lisäksi sidosryhmäyhteistyöllä eri toimialojen liittojen ja toimijoiden kanssa. (Verohallinnon [www-sivut](#) 2014.)

Nyt kun mitä ilmeisimmin harmaata taloutta on saatu kuriin jo ainakin jonkin verran käännetyin verovelvollisuuden avulla rakennusallalla, on ollut jonkin verran spekulointia siitä, laajennetaanko käytäntöä muihin aloihin. Esimerkiksi romualalle on hallitus esittänyt, että tämä otettaisiin käyttöön vuoden 2015 alusta lähtien. Suurimmassa osassa EU-maita tämä on jo romualalla käytössä. Suomessa muutoksen käyttöönotto tarkoittaisi noin 7–8 miljoonan euron vuotuista verotulojen lisääntymistä. Käännettyä verovelvollisuutta sovellettaisiin tiettyihin tullilainsäädännön yhdistetyn nimikkeistön mukaisiin metalliromuihin ja -jätteisiin, esimerkiksi nikkeli-, kupari-, lyijy- ja rautaromuihin ja -jätteisiin. (Mykkänen 2014.)

Risto Pesonen (2011) sanoo blogissaan, että harmaa talous ei nykyään ole talkootyön nykymuoto, vaan yhä selkeämmin järjestäytynyttä talousrikollisuutta. Se syö yhteiskunnan tuloja, haittaa rehellisiä yrittäjiä, on rahapesua ja teettää töitä kiskuripalkalla. Hänen mukaansa rakennusallalla on ollut jopa ammattimaisilla ostajilla sellainen asenne, että on tyhmää maksaa liikaa, lisäksi tähän ovat menneet mukaan työpanostansa myyvät, joten mukana on ollut koko rakennusalan sekalainen sakki.

Esimerkiksi palkkaa on kätevä maksaa pimeästi, mutta tällöin etenkin työntekijä kärsii tästä, sillä silloin esimerkiksi hänen työturvallisuudestaan ei huolehdi tarpeellisella tavalla. Työturvallisuutta helposti laiminlyödään, jonka seurauksena saattaa olla vakava tapaturma tai jopa kuolema. Työnantajan maksaessa pimeästi palkkaa, hän ei ole huolehtinut työntekijöidensä vakuutuksista, joten työntekijällä ei luultavasti ole lainkaan eläkevakuutusta ja vammautunut työntekijä ei saa minkäänlaisia korvauksia

lakisääteisen tapaturmavakuutuksen puuttuessa (Harmaan talouden www-sivut 2014).

Rakennusalalla on, tai ainakin oli aiemmin, yllättävän helppoa kiertää lakeja niin, ettei yrityksen esimerkiksi tarvitse lopulta maksaa verojansa, tai loppujen lopuksi muitakaan velvoitteitaan. Tämän otsikon alla käyn läpi muita rakennusalan harmaan talouden estoon käytettyjä keinoja, käännetty verovelvollisuushan tuli tuossa jo aiemmin käsiteltyä.

6.1 Veronumero

Veronumeron käyttö estää osaltaan harmaata taloutta ja helpottaa työmaan omaa sisäistä turvallisuuden valvontaa. Veronumero on oltava näkyvillä jokaisella työmaalla työskentelevällä henkilöllä kuvallisessa henkilötunnisteessa ja numeron oikeellisuus tarkistetaan Verohallinnon veronumerorekisteristä. (Verohallinnon www-sivut 2014.)

Rakennustyömaiden on pitänyt vuodesta 2013 lähtien ilmoittaa Verohallinnolle kuukausittain tiedot työmaalla työskentelevistä työntekijöistä ja muista suorituksensaajista. Ilmoittamismenettelyssä kukin urakoitsija ilmoittaa omat työntekijätietonsa rakennustyömaan päätoteuttajalle, joka on velvollinen ilmoittamaan tiedot keskitetysti kuukausittain Verohallinnolle. Verohallinto hyödyntää tietoja reaaliaikaisessa verovälvonnassa, jonka lisäksi tietojen avulla voidaan arvioida asiakkaiden verotusstatus ja rekisteröintitarvetta. (Verohallinnon www-sivut 2014.)

6.2 Kuitintarjoamisvelvollisuus

Asiakkaalle on ollut pakollista tarjota kuitti vuoden 2014 alusta lähtien. Tämä on melko uutena vaatimuksena tullut harmaan talouden torjunnassa. Verohallinto voi tehdä tarkastuksia tässä asiassa muun muassa siten, että ostelee tavaroita ja palveluita, maksaa ehkä käteisellä, ja jos ei kuittia suorituksesta tarjota, voi sanktiona myyjälle tulla minimissään 300 euron ja maksimissaan 1 000 euron sakko. (Verohallinnon www-sivut 2014.)

Verohallinnon eräässä tilaisuudessa kävi tähän kuittipakkoon ilmi sellaistakin, että periaatteessa tästä säännöksestä ei paljoakaan ole hyötyä loppujen lopuksi siinä mielessä, että yrittäjällähän voi olla varsinaisen käytetyn kuittipinonsa vieressä toinen kuittipino, jossa numerot menevät myös juoksevasti, mutta sitä ei edes aiota toimittaa kirjanpitäjälle, jolloin nämä kuitit jäävät pimentoon, eikä näin ollen näitä arvonnalisäveroja tilitetä valtiolle lainkaan.

Italian kävijät saattavat tietää sellaisen seikan, että siellä saattaa esimerkiksi kadulla kävellessään tulla joku viranomainen yhtäkkiä pyytämään kuittia jostakin ostoksesta varmistuakseen siitä, ettei esinettä ole varastettu ja se on hankittu niin sanotusti puhtain paperein. Näin ollen Italiassa on ostajalla aina velvollisuus ottaa vastaan ja säilyttää kuitti. Olisiko tällainen toiminta Suomessakin ehkä parempi ja toimivampi kuin tämä pelkkä tarjoamisvelvollisuus kuitista?

6.3 Rakentamisilmoitukset

1.7.2014 lähtien on tehtävä Verohallinnolle rakentamisilmoitukset, eikä siirtymäaika tähän ole. Ilmoitus on toimialasta riippumatta tehtävä, mikäli urakkasopimus ylittää 15 000 euron rajan. Tämä on myös siinä mielessä mielenkiintoinen rakennusalaan koskeva muutos, että tähän sisältyy myös sellaiset alat, jotka eivät muutoin liity millään tavoin rakentamiseen. Asunto-osaakeyhtiöt, kunnat, yhdistykset, valtio ja kaikki yritykset toimialasta riippumatta, jotka rakentavat tai rakennuttavat ovat ilmoitusvelvollisia. Kaikki tilatut kunnossapitotyöt, rakentamispalvelut ja yhteisellä rakentamistyömaalla työskentelevät henkilöt ilmoitetaan ja ilmoitukset on annettava sähköisesti. Ilmoittamisvelvollisuus alkaa 1.7.2014, ja ensimmäinen ilmoitusten eräpäivä on 5.9.2014. (Verohallinnon asiakastilaisuus 1.4.2014.)

Urakkatietojen ilmoittamisperusteena on arvonnalisäverolain tarkoittama rakennuspalvelu sekä siihen liittyvä työvoiman vuokraus ja rakennustelineiden pystytys sekä niiden purkaminen. Rakennustelineiden pystytyksen ja purkamisen jäätyä pois kokonaan käänteisen verovelvollisuuden piiristä, se haluttiin huomioida tässä kuukausi-ilmoittamisen yhteydessä. Tiedonantovelvollinen on jokainen rakennuspalvelun tilaa-

ja, mikäli sopimuskohtainen urakan arvo on enintään 15 000 euroa. (Verohallinnon asiakastilaisuus 1.4.2014.)

Verohallinnolle annetaan myös työntekijätiedot, mikäli yhteisellä rakennustyömaalla toimii samanaikaisesti tai peräkkäin useampi kuin yksi työnantaja. Pää toteuttaja, joka on pääasiallista määräysvaltaa käyttävä työntekijä tai näiden puuttuessa rakennuttaja, on tiedonantovelvollinen työntekijätiedoista. Ilmoitusta ei anneta, mikäli koko työmaan rakennushankkeen arvo on enintään 15 000 euroa. (Verohallinnon asiakastilaisuus 1.4.2014.)

Huhtamäen (2014) mukaan tilitoimistot ovat avainasemassa tässä muutoksessa pk-yrityksissä rakennusallalla. Tilitoimistot ovat jo harjaantuneita Verohallinnolle raporttoijia, mutta tästä huolimatta monille nämä rakentamisen uudet velvoitteet, ovat melkoinen kompastuskivi. Tämän muutoksen ansiosta tilitoimistojen rakennus- ja kiinteistöalan asiakkailla tulee tilitoimistojen asiantuntijuuden rooli lisääntymään, yritysten hakiessa käytännön vaihtoehtoja velvoitteidensa hoitamiseen. Tilitoimistot tarvitsevat näin ollen toimivia ilmoituspalveluja, ja hyviä palveluja ovat esimerkiksi Veronumero.fi sekä Tilaajavastuu.fi. Uskon, että tämä ilmoittamisvelvollisuus tuottaa jopa enemmän työtä tilitoimistolle etenkin tulevaisuudessa kuin tämän opinnäytetyön aihe käännetty arvonalisäverovelvollisuus.

6.4 Raksan tuloksia

Verohallinnon historian suurimmaksi valvontahankkeeksi nimitetty Raksa tuotti veroiksi muutettuna yli 200 miljoonaa euroa. Verohallinto teki työmaavalvontakäyntejä yhdessä Poliisin, Aluehallintovirastojen työsuojelutarkastajien ja Eläketurvakeskuksen tarkastajien kanssa. Joka kymmenennestä tarkastetusta rakennusyrityksestä tehtiin rikosilmoitus. (Kansan Uutiset Verkkolehti 2014.)

Jo vuonna 2011 verotarkastusyksikön suunnittelemassa kampanjassa, jossa tehtiin koko Suomen kattava valvontakäyntien sarja, todettiin, että ohjauksen ja valvonnan tulokset olivat lupaavia, ja vastaavanlaisia valvontakampanjoita tehdään jatkossakin. (Verohallinnon www-sivut 2013). Verohallinnon rakennusalan valvontahankkeen

tavoitteet harmaan talouden vähentämiseksi rakennusalan olivat puuttuvien verovarojen kerääminen sekä alan yritysten ohjaaminen toimimaan oikein. Lisäämällä tarkastuksia ja kehittämällä valvontaa reaaliaikaiseksi tavoitteet saavutettiin. Kansan Uutisten Verkkolehdestä hankkeen vetäjän, ylitarkastaja Pekka Muinosen mukaan hanke oli tulokellinen ja se saavutti myönteisiä vaikutuksia harmaan talouden torjunnassa. Hänen mukaansa nykyisin on todennäköisempää jäädä kiinni harmaan talouden harjoittamisessa kuin aiemmin. Nimenomaan reaaliaikaiset valvontakeinot osoittautuivat erittäin tehokkaiksi. Muinonen ilmaisee, että hankkeen merkittäviä saavutuksia olivat myös pysyvä ja entistä vaikuttavampi viranomaisyhteistyö suurten alan toimijoiden ja muiden sidosryhmien kanssa. (Kansan Uutiset Verkkolehti 2014.)

Raksa-hankkeen toiminnan aikana valmistui 3 525 verotarkastuskertomusta ja joka kolmannessa tarkastuskohteessa löytyi harmaata taloutta jollain tavalla. Tarkastuskertomuksista melkein kymmenestä prosentista tehtiin rikosilmoitus, ja näistä suurimmassa osassa tapauksia oli kyse törkeästä veropetoksesta. Muun muassa väärän sisältöisiä tositteita löytyi tarkastuksissa yhteensä 112 miljoonan euron arvosta. Epäselvyyksistä yli 90 prosenttia tehtiin yrityksissä, joissa oli alle kuuden miljoonan euron liikevaihto. (Kansan Uutiset Verkkolehti 2014.) Lisäksi tarkastuksissa löydettiin lähes 4 900 kirjanpidon ulkopuolelle jätettyä palkansaajaa ja melkein 220 miljoonaa euroa palkkoja, joista ei ollut toimitettu ennakonpidätyksiä tai muita työnantajan kuluja. Peiteltä osingonjakoa paljastui 92 miljoonaa euroa. (Laakso 2014.)

Verkkolehden mukaan hanke tuotti välittömän verotuksen osalta 144 miljoonan euron nettolisäyksen tuloihin ja oletama lisätulosta vuodelle 2014 on 12,5 miljoonaa euroa. Arvonlisäveron tarkastustulokset olivat yhteensä veroksi muutettuna yli 200 miljoonaa euroa. Raksa-hanketta jatketaan ja siinä keskitytään jatkossa erityisesti reaaliaikaisen valvonnan kehittämiseen. (Kansan Uutiset Verkkolehti 2014.) Raksa-hankkeessa ei kuitenkaan selvitetty rakennusalan käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden vaikutuksia. Muinonen kuitenkin arvioi, että käännetty verovelvollisuus tuottaa lisää verotuloja vuodessa noin 70–80 miljoonaa euroa. Muinonen pitää tulosta hyvänä, mikäli tämä pitää paikkansa. (Kortelainen 2014.)

7 POHDINTA

Opinnäytetyön tulosten mukaan tilitoimiston kannalta käännetyn arvonlisäveron käyttöönotto sujui suhteellisen sujuvasti. Yleisesti ottaen kirjanpito-ohjelmistot päivittyivät hyvin, joitakin pieniä ihmetyksen aiheita kuitenkin tässäkin alkuvaiheessa oli, aivan kuten melkein jokaisen uuden asian tai päivityksen yhteydessä.

Tästä opinnäytetyöstä tuloksena on, ettei tilitoimistolla ole suurta vaikutusta rakennusyritysten käännetyn verovelvollisuuden asioihin, muutoin kuin tositteiden seuranta niitä esimerkiksi kirjatessa ja suhteellisen pieni määrä konsultointia tarpeen mukaan. Opinnäytetyön varmaan tärkein tavoite ainakin tekijän mielestä saavutettiin, ja hän uskoo oppineensa käännetystä arvonlisäverosta lisää, jolloin hän osaa paremmin vastata opinnäytetyössä käsiteltyihin asioihin paremmin ja nopeammin. Lisäksi harmaan talouden eri asioita tutkiessaan, hänelle avautui melko hyvin jopa ilmoittamisvelvollisuuteen liittyvät asiat, jotka olivat täyttä utopiaa ennen työn aloitusta. Tämä oli todella hyvä asia, sillä rakentamispalveluiden ilmoittamisvelvollisuus tulee tosiaan jo 1.7.2014 voimaan.

Tilitoimiston on jokseenkin mahdollista tarkistaa asiakkaittensa laskut, mutta ongelmat piilevät lähinnä siinä, etteivät laskut ole aina ehkä aivan oikeansisältöisiä. Toisin sanoen laskuihin ei ole välttämättä merkitty kaikkia tarvittavia tietoja, jotta voitaisiin tilitoimiston puolelta tarkistaa laskujen oikeellisuus, esimerkiksi juuri siinä mielessä, että onko palvelu oikeasti käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden alaista toimintaa vai ei. Joskus kyseessä saattaa olla sellainen asiakas, jota on hankala saada hankkimaan uusi lasku tai tekemään korjattu lasku riippuen tilanteesta onko kyseessä asiakkaan osto- vai myyntilasku. Olisi sinänsä toivottavaa, että tilitoimiston asiakkaat olisivat osaltaan aktiivisempia asioiden hoidossa ja seuraisivat tilannetta, eivätkä luottaisi siihen, että tilitoimistosta ollaan yhteydessä, jos laskussa on virhe. Tilitoimistossa on hyvin hankala tietää, mitä oikeasti on rakennustyömaalla tapahtunut.

Mielestäni sellaisilla yrityksillä, jotka ovat rakentamispalveluiden kanssa enemmänkin tekemisissä, näyttää tulleen tässä kolmen vuoden aikana melko selkeäksi käsitys, siitä mikä palvelu katsotaan käännetyn verovelvollisuuden piiriin ja mikä ei. Enää ei

tarvitse esimerkiksi mainita siitä, että laskuun pitää tehdä tiettyjä merkintöjä, kun kyseessä on sellainen lasku, johon ei merkitä arvonlisäveron määrää. Virheitä tulee helposti muun muassa siinä, kun rakennusalan yritys laskuttaa samaa asiakasta usein ja sekä käännetyllä että normaalilla arvonlisäveroa sisältävällä laskulla. Laskun tekijä usein kopioi edellisen tekemänsä laskun ja muuttaa vain summia, jolloin saattaa joidakin laskumerkintöjä helposti jäädä kokonaan tekemättä.

Kun rakennusalan yrityksillä nousivat tämän ja muiden harmaan talouden torjuntakeinojen myötä hallinnolliset kustannukset, pelättiin ainakin muutoksen alkuvaiheessa vuonna 2011 sitä, että nämä kustannukset vaikuttaisivat suoraan asuntojen hintoihin. En ole tätä asiaa sen tarkemmin tutkinut, pitikö tämä lopulta paikkansa, mutta uskoisin sen pitäneen. Kuitenkin hallinnon puolella työskentelevien tarvitsi koulutautua ja tutkia asioita tarkasti, joten kuka nämä maksaa? Oletettavimmin loppuasiakas, joka tällä alalla yleensä on juuri se asunnon ostaja.

Rakennusalan yrityksillä on jonkin verran yhä ongelmia tulkita sitä, että milloin jokin palvelu katsotaan käännetyn verovelvollisuuden piiriin ja milloin ei. Rakentamispalveluiden käsite on käytännössä laaja ja satunnaisuuden käsite tuntuu joillakin olevan pahasti haussa. Mielestäni etenkin tuota satunnaisuuden määritelmää voisi selkiyttää, esimerkiksi Saksan tapaan, josta kerroin tarkemmin luvussa 5.2.

Arvonlisäveron palautusajat ovat pitkiä, joka saattaa aiheuttaa rakennusalan yrityksille maksuvalmiuden heikkenemistä. Tälle seikalle voisi ehkä jossain vaiheessa kehittää jotakin, mikä auttaisi yrityksiä helpommin selviämään tuosta jopa parin kuukauden odotusajasta.

Harmaan talouden harjoittaminen näyttää olevan vähentynyt, tai ainakin se on vaikeutunut etenkin juuri rakennusalalla erilaisten torjuntakeinojen avulla. Rakennusala on ollut jo pitempään yksi harmaan talouden kulmakivistä, mutta nyt näyttäisi siltä, että on yhä hankalampaa olla niin sanotusti pimeä yrittäjä. Kuitenkin tulee mieleen, että olisiko ehkä hyvä asia, jos käännettyä arvonlisäverovelvollisuutta sovellettaisiin laajemmalti muihinkin toimialoihin kuin vain rakennusalaan. En osaa tarkemmin sanoa, mutta olisiko siitä haittaakaan, niin mielestäni ei, vaikka mielipiteitä näyttää olevan useita.

Mielestäni valitsin melko hyvin tiedonkeruumenetelmät, sillä niillä saatiin tarvittavat vastaukset. Tämän opinnäytetyön alkuvaiheessa harkitsin myös asiantuntijahaastattelun mukaan ottoa, eli olisin esimerkiksi haastatellut jotakin Verohallinnon käännetyn arvonlisäveron asiantuntijaa. Tutkiessani tarkemmin löytämiäni lähteitä ja kun niitä näytti aina vaan löytyvän enemmän ja enemmän, havaitsin tämän haastattelun olevan melko turhaa, sillä materiaalia näytti tulevan tarpeeksi ilmankin.

LÄHTEET

Abakuksen www-sivut. Viitattu 23.4.2014. www.abakus.name/

Arvonlisäverolaki. 1993. 30.12.1993/1501 muutoksineen.

Harmaan talouden www-sivut. Viitattu 1.5.2014. www.mustatulevaisuus.fi/

Heiskala, J. 2011–2013. Rakennusliikkeen arvonlisävero-opas. Helsinki: Rakennusteollisuuden kustannus RTK.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Huhtamäki, M. 2014. Veronumero.fi auttaa velvoitteiden hoitamisessa. Tilisanomat. Viitattu 1.3.2014. <http://www.tilisanomat.fi/node/2158>

Hämäläinen, S. Kirjanpitäjä, Abakus Ky Taloushallinnon palvelut. Henkilökohtainen tiedonanto kevät 2014.

Jokinen, J. 2014. Vuoden kirjanpitäjä Sami Svärd: ”Työ on asiakaspalvelua”. Tilisanomat. Viitattu 19.4.2014. <http://www.tilisanomat.fi/artikkeli/vuoden-kirjanpitajä-sami-svärd-”työ-asiakaspalvelua”>

Kallio, M., Nielsen, A., Ojala, M. & Sääskilahti, J. Arvonlisäverotus 2011–2013. Helsinki: Edita.

Kortelainen, M. 2014. Verohallinnon Raksa-hanke paljasti tylyjä lukuja harmaasta taloudesta. Rakennuslehti. Viitattu 21.4.2014. <http://www.rakennuslehti.fi/uutiset/talous/33947.html>

Laakso, L. 2014. Verottaja paljasti 220 miljoonaa pimeitä palkkoja. Kauppalehti. Viitattu 21.4.2014. <http://app.kauppalehti.fi/news/article/yritys?article=201403660875>

Mykkänen, P. 2014. Romualalle käännetty arvonlisäverovelvollisuus. Kauppalehti. Viitattu 24.4.2014. <http://www.kauppalehti.fi/omayritys/romualalle+kaannetty+arvonlisaverovelvollisuus/201404669576>

Mäkinen, V. 2011. Tilitoimistopäivä 2011, ajankohtaista arvonlisäverotuksesta 13.10.2011.

Pesonen, J. 2011. Harmaa talous – vaiettu ongelma jatkossa niukkojen valvontaresurssien takia? Rakennusblogi. Viitattu 26.12.2013. <http://rakennusblogi.fi/>

Rakennusteollisuuden www-sivut. Viitattu 12.4.2014. www.rakennusteollisuus.fi/

Rekola-Nieminen, L. 2011. Rakentamispalvelujen käännetty arvonlisäverovelvollisuus kirjanpidossa. Tilisanomat 1, 36–39.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 20.4.2014 ja 28.4.2014.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

Taloushallintoliiton www-sivut. Viitattu 27.4.2014. www.taloushallintoliitto.fi/

Tannila, E. & Auranen, K. 2011. Rakentamispalvelujen käännetty arvonlisävero. Helsinki: Lakimiesliiton Kustannus.

Tannila, E. & Auranen, K. 2012. Rakentamispalvelujen käännetty arvonlisävero. 2. uud. p. Helsinki: Lakimiesliiton Kustannus.

Tannila, E., Kukkonen, J. & Päckilä, J. 2013. Arvonlisäveron laskutus ja raportointi. Helsinki: Lakimiesliiton Kustannus.

Verohallinnon Raksa-hanke tuotti 200 miljoonaa euroa. 2014. Kansan Uutiset Verkko-lehti. Viitattu 21.4.2014. www.kansanuutiset.fi/

Verohallinnon www-sivut. Viitattu 25.12.2013 ja 18.2.2014 ja 27.3.2014 ja 20.4.2014 ja 4.5.2014 ja 13.5.2014. www.vero.fi

Verohallinto. 2014. Rakentamisen uudet velvoitteet –asiakastilaisuus 1.4.2014.

Vilkka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Äärilä, L. & Nyrhinen, R. 2010. Arvonlisäverotus käytännössä. 8. uud. p. Helsinki: WSOYpro.

Äärilä, L. & Nyrhinen, R. 2013. Arvonlisäverotus käytännössä. 9. uud. p. Helsinki: WSOYpro.

LIITE 1

Lomake palautetaan osoitteeseen:

VEROHALLINTO
Kausiveroilmoitusten optinen lukupalvelu
PL 5000
00053 VERO

KAUSIVEROILMOITUS K

Jos korjaatla aiemmin ilmoitettuja tietoja, ilmoittakaa vain muutosten määrät.

Kausiveroilmoitukseen ei saa liittää mitään liitettä.

Verovelvollisen nimi (arvonlisäverovelvollinen / työnantaja)	010 Y-tunnus tai henkilötunnus

ARVONLISÄVERON TIEDOT

TYÖNANTAJASUORITUSTEN TIEDOT

44

050 Ilmoitusjakso			052 Kohdekausi	053 Vuosi	050 Ilmoitusjakso			052 Kohdekausi	053 Vuosi
☐ Kuukausi	☐ Neljännesvuosi	☐ Vuosi			☐ Kuukausi	☐ Neljännesvuosi			
			euro	snr			euro	snr	
Vero kotimaan myynnistä verokannollisin					601 Ennakonpidätyksen alaiset palkat ja muut suoritukset				
301	24 %:n vero				602 Toimitettu ennakonpidätys				
302	14 %:n vero				605 Lähdeveron alaiset palkat ja muut suoritukset				
303	10 %:n vero				606 Lähdevero palkoista yms.				
305	Vero tavaraostoista muista EU-maista				609 Sosiaaliturvamaksun alaiset palkat				
306	Vero palveluostoista muista EU-maista				610 Makeuttava työnantajan sosiaaliturvamaksu				
318	Vero rakentamispalvelun ostoista (ilkinetty verovelvollisuus)				Ei palkanmaksua				
307	Kohdekauden vähennettävä vero				054 Kohdekausi -alku	055 Vuosi	056 Kohdekausi -loppu	057 Vuosi	
317	Alarajahuojennuksen määrä								
308	Maksettava vero / Palautukseen oikeuttava vero (-)								
309	0-verokannan alainen liikevaihto				Arvonlisäveron alarajahuojennukseen oikeutettu täyttää				
311	Tavaroiden myynnit muihin EU-maihin							euro	snr
312	Palveluiden myynnit muihin EU-maihin				315 Alarajahuojennukseen oikeuttava liikevaihto				
313	Tavaraostot muista EU-maista				316 Alarajahuojennukseen oikeuttava vero				
314	Palveluostot muista EU-maista				Alarajahuojennuksen määrä (siirretään kohtaan 317)				
319	Rakentamispalvelun myynnit (ilkinetty verovelvollisuus)								
320	Rakentamispalvelun ostot (ilkinetty verovelvollisuus)								
Ei alv-toimintaa									
054 Kohdekausi -alku	055 Vuosi	056 Kohdekausi -loppu	057 Vuosi						

K

Päiväys	Allekirjoitus ja nimen selvitys	042 Puhelin

VEROH 4001/1 1.2014

K